

Les cinc darreres condemnes a mort

Dos mesos abans de morir, el general Franco ordenava les darreres sentències de mort del règim. Fa trenta anys, el 27 de setembre del 1975, cinc militants antifranquistes eren afusellats. El dictador acabava igual com havia començat: amb sang, dolor i odi.

Dençà que s'havia iniciat la crisi irreversible del règim a començament dels anys setanta, i sobretot des de l'atemptat que costà la vida al president de Govern Carrero Blanco, el desembre del 1973, totes les respostes del Govern franquista a les lluites i demandes de l'oposició havien estat contestades amb violència. El dia 2 de març del 1974 ho havia demostrat amb l'execució del jove llibertari barceloní Salvador Puig Antich. A més, Franco no volia ser acusat de feblesa, com havia succeït el desembre del 1970, arran dels indults governamentals en el con-

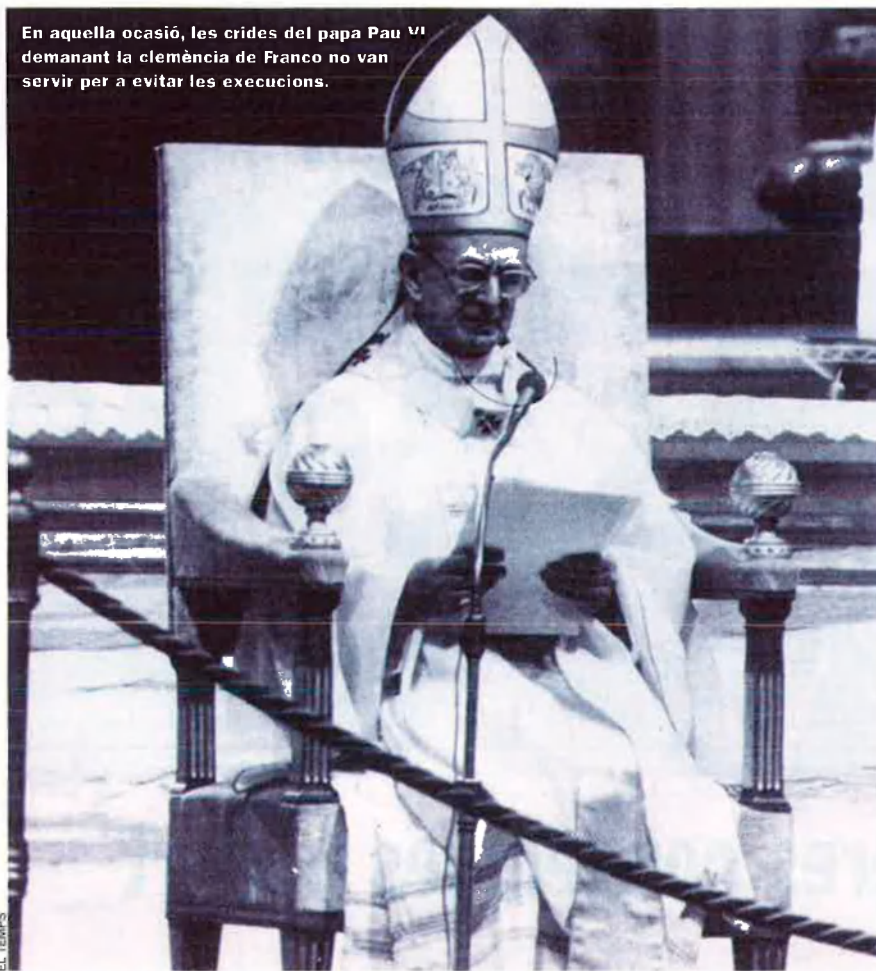
sell de guerra de Burgos contra nou militants d'ETA.

En aquesta ocasió, durant els darrers mesos s'havien celebrat quatre consells de guerra diferents. En el primer, Juan Paredes Manot (Txiqui), un militant d'ETA, havia estat condemnat a mort, per sentència del dia 19 de setembre, en un consell de guerra celebrat al govern militar de Barcelona. Se l'acusava de participar en un atracament a mà armada a una sucursal del Banc de Santander de Barcelona, el dia 6 de juny, on havia mort un policia armat. El segon consell de guerra s'havia celebrat a Burgos i, per sentència del dia 29 d'agost, es con-

demnava a mort dos militants d'ETA, Angel Otaegui Echevarría i José Antonio Garmendia Artola, acusats de participar en l'assassinat d'un guàrdia civil a Azpeitia (Guipúscoa). El tercer s'havia celebrat a l'aquartermament d'El Goloso, a Madrid, i, per sentència del dia 12 de setembre, es condemnava a mort tres militants del grup maoista PCE (ML) i FRAP, José Humberto Baena Alonso, Vladimiro Fernández Tovar i Manuel Antonio Blanco Chivite, sota l'acusació d'haver assassinat un policia armat. Cinc dies més tard un nou consell de guerra, celebrat també a El Goloso, condemnava a mort un grup de militants del FRAP: Ramón García Sanz, José Luis Sánchez-Bravo Sollas, Manuel Cañaveras de Gracia, Maria Jesús Dasca Penelas i María Concepción Tristán López. Eren acusats d'haver assassinat un tinent de la Guàrdia Civil de trànsit.

En menys d'un mes, doncs, la maquinària repressiva del règim havia condemnat a mort onze persones. No cal dir que les expectatives sobre l'actuació del Govern eren enormes. Però, en aquesta ocasió, i atès l'antecedent de Puig An-

En aquella ocasió, les crides del papa Pau VI demanant la clemència de Franco no van servir per a evitar les execucions.

EL TEMPS

tich, hi havia pocs dubtes. El règim va acabar optant per una solució salomònica: el dia 26 de setembre donava a conèixer l'"enterado" en cinc sentències a mort (Txiqui, Otaegui, Baena, García Sanz i Sánchez-Bravo) i concedia sis indults. L'endemà al matí eren executades inexorablement les sentències. Les crides de Pau VI demanant la clemència de Franco en aquesta ocasió no van servir per a res.

La reacció internacional. Tanmateix, la reacció internacional va ser extraordinàriament contundent. A banda de les manifestacions que es van celebrar a la majoria de les capitals europees, a Itàlia es produïa el boicot de comunicacions amb Espanya, els portuaris italians boicotejaven els vaixells espanyols i a Milà i a Brussel·les la companyia aèria Iberia patia també boicot. A Londres el ministre d'Afers Exteriors, James Callaghan, per dues vegades va presentar una sol·licitud de clemència. La primera vegada davant l'ambaixador espanyol, Manuel Fraga Iribarne. Mentrestant, el president mexicà, Echeverría, presentava davant les Nacions Unides la petició que Espanya fos suspesa de drets i privilegis com a membre de

Un matí de mort

Tan bon punt el consell de ministres va donar a conèixer l'"enterado" de les condemnes a mort, restava per conèixer com i quan s'executarien les sentències. L'article 870 del Codi de Justícia Militar assenyalava que la sentència de mort s'havia de notificar al condemnat en el moment de posar-lo en capella. I l'article 871 especificava que "la pena de mort s'executarà de dia i amb publicitat, a les 12 hores de notificada la sentència, en cas de temps de pau". Respecte al procediment, el sistema tradicional espanyol establia les execucions mitjançant el garrot vil, que va ser el procediment utilitzat en l'execució de Puig Antich, però que era considerat un sistema degradant, reservat als delictes comuns. De fet, durant molts anys el franquisme havia considerat com a comuns els anomenats delictes de "terrorisme". I el Codi de Justícia Militar deixava obertes totes les

possibilitats, ja que establia que quan els reus fossin paisans, la pena de mort es podia executar "passant-los per les armes" (afusellament) o "d'acord amb la llei comuna" (garrot vil).

Finalment, en tots els casos, l'execució fou per afusellament. La sentència havia estat comunicada als condemnats a partir de dos quarts de 7 h de la tarda del dia 26, moment en què van entrar en capella i van començar a comptar les dotze hores preceptives. Txiqui va ser afusellat a les 8.35 h prop del cementiri del Nord, de Barcelona, al terme municipal de Cerdanyola del Vallès. Otaegui ho havia estat cinc minuts abans, en el penal de Burgos, a les 8.30 h. Els tres militants del FRAP ho foren de manera escalonada al camp de tir de Matalagraja, a Hoyo de Manzanares:

EL TEMPS

García Sanz fou afusellat a les 9.20 h, Sánchez-Bravo a les 9.40 h i Humberto Baena a les 10.15 h.

l'organització. A Brussel·les era assaltada l'ambaixada espanyola, i els fets més greus es produïen a Lisboa, on l'ambaixada i el consolat espanyols eren assaltats i saquejats. A més, els governs de Gran Bretanya, Alemanya, Dinamarca, Holanda i Noruega van cridar a consulta els seus respectius ambaixadors.

Era l'isolament internacional més greu patit pel règim des de la fi de la Segona Guerra Mundial. I el franquisme va reaccionar contraatacant. El dia 1 d'octubre –*“día de exaltación del Caudillo a la jefatura del estado”*– va convocar una manifestació patriòtica, d'adhesió, a la plaça d'Oriente, de Madrid. Va ser la darrera aparició pública de Franco. I allà va pronunciar un discurs que el retornava als orígens. Tot el que estava passant responia, segons el dictador, *“a una conspiración masónica izquierdista en la clase política en contubernio con la subversión comunista-terrorista en lo social, que si a nosotros nos honra, a ellos les envilece”*.

Era el retorn als anys de la immediata postguerra. El franquisme estava tancant el cicle històric de la mateixa manera amb què l'havia iniciat.

Pelai Pagès i Blanch

El dictador Francisco Franco, presidint un dels seus darrers consells de ministres. En una d'aquestes reunions, el 26 de setembre de 1975, el Govern donava a conèixer l'enterade, és a dir, el vistiplau a la decisió dels consells de guerra.

La sinya

F. Marc Álvaro

Som tots nord-catalans?

Escric aquestes línies en vigílies del ple del Parlament que ha de debatre el nou Estatut. El lector d'aquest article em porta avantatge perquè ja sap què ha passat el divendres. Jo, en canvi, no ho sé i porto molts dies havent de respondre una pregunta terrible: “Què passarà?” Massa futurisme. Tothom té les seves teories. Algú, en un diari de Madrid, lloa el paper de Zapatero en el tram final del procés perquè és una manera –diu– d'introduir “el principi de realitat en les ficcions identitàries”. El principi de realitat és, no cal dir-ho, el poder de Madrid, l'únic de debò.

Ens recorden mil vegades que l'Estatut només prosperarà si tira endavant a les Corts espanyoles. És cert. Però tinc una altra cosa al cap: m'agrada molt l'expressió “ficcions identitàries”. I no pel romanticisme inherent o per qualsevol altra patologia pròpia d'un membre malalt de la tribu, com dec ser. M'agrada l'etiqueta perquè explica no pas la nostra patètica manca de poder –com deu denunciar l'autor d'aquest comentari– sinó el secret d'una certa pervivència i continuïtat nacional malgrat no tenir-ne. Les ficcions identitàries catalanes, almenys des de 1901, són d'una certa qualitat, atès que l'anomalia catalana continua preocupant tant Espanya. I atès que aquest artefacte que és l'Espanya de les autonomies existeix perquè els catalans –molt més que els bascos– no som espanyols completament homologats i homologables. No som del “territorio nacional”, per dir-ho amb el lèxic d'Esperanza Aguirre.

L'escriptor perpinyanès Joan Lluís Lluís.

Portat per la cosa de la ficció llegeixo una entrevista que li fan, a la revista *L'Avenç*, a l'excel·lent escriptor Joan-Lluís Lluís. L'autor de Perpinyà afirma que els catalans del nord són “resignats, covards”. Segons ell, a la Catalunya Nord “hi ha dues menes de persones: els que són funcionaris, i els que somien ser-ho”. Per què només a la Catalunya de Nord? I si resulta que no ho volem reconèixer però ens anem assemblant cada dia més als catalans de l'altra banda de la frontera franco-espanyola? I si fa temps que tots plegats hem esdevingut nord-catalans però encara no som capaços d'acceptar-ho?

És només una hipòtesi de treball. A França, l'estat és l'èxit d'una única ficció identitària que s'imposa completament. A Espanya, la gran ficció identitària de l'estat no ha pogut –encara– dissoldre els relats que interfereixen des d'allò que Madrid en diu “la perifèria”.

Tindrem o no tindrem Estatut, però estaria bé saber si se'ns està posant cara de rossellonesos resignats i covards. O és només l'efecte del cansament de tants mesos per fer alguna cosa que estigui a l'alçada de la promesa del tarannà.